

Mesnevi-i Arabî'den Bir Zeyl

Takdim

İki âlim Nur talebesinin çevirdikleri Risale-i Nur Mesnevisinin tercümesi için bir ölçü olsun, diye bu *19 İ'lemlî Zeylî* tercüme ettim. Bu ağabeylerimin eksikliklerini şöyle dört kısımda hülâsa edebiliriz:

1) Bu parçada Arapça ve Osmanlıcada terminoloji olan 20 kelime aynen bırakılmıştır. Ki Türkçede bugün bunlar anlaşılmıyor. “*Mana-ı haricî*” gibi.. Teknik olarak da birçok cümle, yanlış çevrilmiş veya yanlış bağlanmıştır. Kitapta bunların altını çizdim.

2) Üstadın kendine has tabirleri, ıstılah ve deyimmiş gibi bırakılmış. Bunların hiçbir sözlükte karşılığı yok. “*Zahirî meal*” manasındaki “*medlûl-ı zillî*” ifadesinde ve sanayi manasına gelen “*san'at*” kelimesinde görüldüğü gibi. Hâlbuki Üstad Hz.leri, Allah'ın Sani' isminin tecellisi için ve sanayi manasında bu kelimeyi kullanıyor, bizim bugün kullandığımız san'at kelimesi manasına edeb ve edebiyat kelimesini tercih ediyor.

3) Üslup ve ifade Mesnevinin ciddiyetine yakışmıyor; tabirler Osmanlıca olmakla beraber çok nakarat ve rekâket var. Hâlbuki kitabın aslı olan Arapçası çok akıcıdır ve manadan yoksun hiçbir tekrarı içermiyor. Bunun yanında zaman kipleri ahenkli verilmemiş; cümle ve paragraf araları kopuk kalmıştır. Nazm-ı meanî göz önünde bulundurulmamıştır. Üstadın Avru-pai felsefe ile ilgili ifadesi, bütün fen bilimlerine yönelikmiş gibi gösterilmiştir.

4) Bunlara benzer onlarca eksiklikle beraber, bu çalışmaları tercümeden ziyade, Osmanlıca kisvesi altında gizlenmiş kuru bir meal gibidir. Üstadın istediği manayı ve maksadını vermiyor. İşte bu ağabeylerimin bu çalışmalarını medar-ı istifade yapayım, diye bu numune parçayı tercüme ettim. Çünkü işin içinde Üstadın ve cemaatin hukuku var. Ayrıca bu parçayı seçmemin sebebi, en zayıf parça diye değil de, tercümesi en güzel yapılmış kısım, diye seçtim. Güzel kısmı böyle ise, geri kalan kısmı siz düşünün!

HABAB¹ RİSALESİNİN ZEYLİ

“Kim Allah için yaşarsa ve O’na teslim olursa her şey onun lehinde olur. Kim de, Allah için yaşamazsa her şey onun aleyhinde olur. Allah için yaşamak ise, her şeyi O’na bırakmak ve her şeyin O’nun malı olduğunu; O’ndan geldiğini, yine O’na döneceğini iz’an tarzında bilmekle olur.”

İfade-i Meram

Ey benim şu sekiz² Arabî risalelerimi inceleyen zat! Bunları ilk yazdığım da sadece kendi nefsim için yazmıştım. Sonra şöyle bir hatıra kalbime geldi: Bunlar güzel bir nimettir. Bu nimete karşı şükür ise, insanların bunlardan faydalanması için, bu risaleleri yayınlamaktır... Bilahare bu risaleleri bir daha inceledim; içlerinde, uzun bir zaman, izharında tereddüt ettiğim, gizli bir sırrı gördüm. Fakat şimdi, kalbimde o sırrı izhar etmek için bir saik hissediyorum. Bu saik de şudur:

Ben görüyorum ki; bu risalelerin içindeki meseleler, birer vesile, birer merdiven ve birer araçtırlar. Bu vesile ve araçlarla *Arşurrahman*’dan sarkıtılan ve nuranî zembiller olan Furkan-ı Hakîm denilen Kur’ân ayetlerinin semasına çıkılır. Çünkü bu meselelerin her birinin başı mutlaka, Kur’ân’ın bir ayetinin ayağına temas ediyor.

Bu meseleler ve hakikatler, başta her ne kadar şuhûdî, hadsî ve zevkî bir şekilde elde edilmişlerse de; fakat bütün ehl-i aklın ancak gözlerini yumup da geçtiği ve insanı delirten bir sahraya daldığımda, gözleri tamamıyla uyanık ve açık olan aklımı arkadaş edindiğimden, her zamanki âdeti üzere aklım kalbimin gördüğü bu hakikatlere kendi ölçülerini giydirdi, onları kendi mizanlarıyla tarttı.. Ve onları kendi delil ve burhanları ile elde etti. Bundan dolayı bu risalelerin meseleleri, akıl boyutuna da baktıklarından, sanki burhan ve istidlal ile yazılan mantikî konular oldular.

Demek, fikir ve ilim yönünden yanlış düşen zatlar, bu risalelerden, kendilerini felsefenin kaygan zemininden kurtaracak hakikatleri elde edebilirler. Buna ilaveten, bu meseleler, ayıklansa, geliştirilse, tanzim ve izah edilse; yeni bir *akaid* ve *ilm-i kelamın* kaynağı bile olabilirler. Bunlardan istihraç edilen bu güçlü ve sağlam yeni ilm-i kelam ile bu asrın yanlış fikirleri izale edilebilir.

Ayrıca, akılları kalplerine karışan veya kalpleri, kesret âleminde boğulan akıllarına iltihak edenler için yeni bir tarikat ve seyr u sülûk yolu bile bunlardan elde edilebilir. Bu yol ve tarikat, Kur’ân-ı Kerimin irşadı altında gittiğinden demiryolu gibi gayet emniyetli ve metin bir cadde-i kübra olur. Nasıl olmasın! Bu risalelerdeki bütün güzellikler, ancak Kur’ân’ın feyzin-

¹ Bu kelime, noktasız (ha) ile Arapçada su kabarcığı manasına gelir. Risalenin asıl ismi, “Habab Min Ummanil-Kur’ân” *Kur’ân Deryasından Bir Kabarcık* ifadesidir. Noktasız (ha) ile Hubab kelimesi ise, yılan manasına gelir. Fakat noktalı (ha) ile Hubab kelimesi dalga manasına gelir. O zaman kitabın ismi “Kur’ân Deryasından Bir Dalga” manasına gelir. Belki eski tercümede bu mana üzere “Hubab” olarak dizilmiştir. Büyük bir ihtimal ile bu iki kelime Farsçadan Arapçalaştırılmıştır. Farsçada kullanılışları “*Hob-ab*” veya “*Hab-ab*” yani güzel su veya su taneciği manasına gelir.

² 1) Katre, 2) Katrenin Zeyli, 3) Zerre, 4) Şemme, 5) Habbe, 6) Habbenin Zeyli, 7) Habab, 8) Hababın Zeyli..
Nokta, Şuaat ve Lemeat ise bu Arabî Risalelerin lahikaları hükmündedirler.

den emilmiş manalardır. Allah’a sonsuz hamd olsun! Bu yolda Kur’ân benim için yegâne bir mürşid ve üstad oldu. Evet, kim Kur’âna tutunsa, sağlam ve kopmaz bir ipe, bir kulpa tutunmuş olur.

Bediüzzaman Said Nursi

(BESMELE ile...)

Zatının benzeri olamayacak kadar kutsal ve yüce olan Allah’a sonsuz hamd olsun! (Yani O, varlığın ve kemalatın zirvesindedir.) Zâtı, eş ve benzerlerden mukaddes olduğu gibi; sıfatları da misil sıfatlara benzemekten münezzehtir. O öyle sonsuz hallakîyet sahibidir ki; bu büyük âlem, O’nun ibdadıdır. (Benzersiz ve harika yaratmasıdır.) Bu küçük âlem denilen insan, O’nun icadıdır. Bu, O’nun inşa ettiği muhteşem bir saraydır; diğeri O’nun bina ettiği (yetiştir-diği) görevlisidir. Biri san’atıdır; diğeri o san’atın ruhu ve boyasıdır. Kâinat gayet dekorlu bir tablosu ise, insan onun süsüdür, kâinat ve varlık, Allah’ın rahmeti iken, insan ve hayat, O’nun nimetidir. Biri kudretini ve gücünün sonsuzluğunu gösterir; diğeri, sınırlılık çerçevesinde O’nun hikmetini gösterir.

Kâinat, Allah’ın azameti iken; insan, O’nun mücessem rububiyet ve terbiyesidir. Kâinat, Allah’ın yaratığı iken; insan, O’nun san’atıdır. Biri tarla iken, diğeri işçisidir. Kâinat bir İlahî mescit iken, insan o mescitte ibadet eden bir abddır.³

Bu büyük ve küçük iki alemin her boyutunda ve her parçasında, dile gelen öyle bir sikke var ki, gür ve tek bir ses olarak der, “*Hepimiz O’nun malıyız!...*”

Ey yeri ve göğü ayakta tutan Kayyum! Bütün peygamberlerinin ve evliyalarının ve bütün masnuat ve mahlûkatının ve belgelerinin şahitliğine dayanarak, Seni, arşının hamelelerini ve bütün meleklerini şahit gösteriyoruz ki; Sen, Senden başka ibadet edilmeye layık olmayan biricik Allah’sın; mutlak mabudumuzsun! Hiç ortağın olmayacak şekilde, birlik sahibisin.

Bu şehadetle beraber, Senden mağfiret diliyoruz. Sana yöneliyoruz. Ve Muhammed’in, abdin ve elçin olduğuna şahitlik ediyoruz; Onu âlemlere rahmet olarak gönderdiğini görüyoruz.

Allah’ım, Onun zatına saygıya uygun ve senin rahmetine layık olduğu üzere Ona, bağışlanma diler, âline ve ashabına destek ve dualarımızı iletir; selam eder; yani Onun getirdiği mesaj ile daimi bir şekilde barış içinde olacağımızı bildiririz.⁴

1) İ’lem: Allah’ın sana nimet olarak verdiği bu beden ve ilave nimetler, senin onları emanen kullanacağına dair bir izinden başka bir şey değildir. Bunlar sana mülk ve mal olarak verilmiş değildir. Demek ki, sen bunları ancak, veren Zâtın rızasına uygun olarak kullanabilirsin. Sen serbestiyetinin hevesine göre bunları kullanasın, diye bu emanetler sana verilmiş, değildir. Sen, bu sistemde ancak bir misafir gibisin. Ev sahibinin izni olmadan, misafir, istediği şekilde israf veya harcama yapamaz.

2) İ’lem: Ey haşr-ı âzamı tuhaf bir şey gibi karşılayan, onu akıldan uzak gören insan! Sen, göz önünde gerçekleşen sayısız diriliş ve haşır numunelerini ve hususi kıyametleri görmüyor musun?! Her sene, belki her bir meyveli ve çiçekli ağaçta gözlerinle sayısız kıyametleri gördüğün halde, nasıl büyük kıyameti akıldan uzak görüyorsun!?

³ 20. Mektubun ışığında açıklamalar konulmuştur.

⁴ Barla Lahikasında Hz. Üstad, salât ve selamı böyle tefsir etmiştir... Piyasadaki salâvat mealleri hem gramer açısından eksiktir, hem de bir mana ifade etmez kuru meallerdir.

Eğer gözle görür derecesinde bir yakîn ve kanaat istiyorsan; baharın sonunda veya yazda aklınla beraber dut veya kayısı ağacının altına git! Bunlara birer misal olarak bak! İşte bu tatlı ve canlı meyveler, bu taze, latif ve temiz yaratıklara bak; ne kadar güzel dirilmişler; mahşerlerinde toplanmışlar. Onlar sanki geçen sene ölen meyvelerin dirilmiş şekilleridir. İşte, senin yüzüne gülen, inci gibi dağılan ve yayılan bu meyveler, geçen sene ölmüş meyvelerin kardeşleridirler, benzerleridirler. Sanki bizzat kendileridirler. Eğer *seksen senedeki* insanın yenilenen bedenlerinin aynılığını tutturan “*ruh birliği*” bu meyvelerde de olsaydı, onlar geçen sene ölen meyvelerin aynısı olacaklardı. Yani benzerleri değil de, bizzat kendileri olacaktı.

Sonra bu meyveli ağaçta derin ve etraflıca tefekkür et! İşte bu meyveli ağaç, kuruluğu, cansızlığı, küçüklüğü, önemsizliğiyle beraber ve ayrıca içlerinde hayat kaynakları akan kılcal damarların darlığı, çiçek ve meyvelere rızık taşıyan yolların iç içeliğiyle beraber, bak şu ağaç, tek başına acayip ve harika bir âlem olmuştur. Varlığı ve hakikati derin derin inceleyen bir insana: “*Kabirler tomurcuklar gibi açıldığında...*”⁵ âyetinin manasını tasvir ediyor. Gerçekten bu kuru ağaçtan, bu taze ve nazik masnuatı canlandıran bir kudret için, imkânât ve olabirlikler dünyasında hiçbir şey zor ve ağır gelemmez. (Amenna!)

3) İ'lem: Kur'ân'dan her bir surenin, bütün Kur'ân'ın ve diğer surelerinin tamamındaki asıl maksatları ve önemli kıssaları özetle kapsaması, hayatı boyunca tek bir sureyi ancak okuyabilen kişiyi Kur'ân'ın ana konularından ve ana hedeflerinden mahrum bırakmamak içindir. Çünkü mükellefler içinde hiç okuma-yazması olmayan veya zihnen Kur'ân'ın tümünü kavrayamayan kişiler olduğu gibi, hayatı boyunca, ancak kısa bir süre okuma fırsatını bulanlar da vardır.

İşte Kur'ân'ın bu mucizelik nurunun lem'asından dolayı, o kısa süre, onu okuyan için tam bir Kur'ân oluyor.

4) İ'lem: Birçok şeyde bir anda tasarruf eden Zat-ı Vahid'in, o çok eşyanın arasında olması, onlarla karışık bulunması ve bizzat onlara temas etmesi gerekmez. Özellikle eğer o zatın mahiyeti, o eşyanın mahiyetinden farklı ise veya o zat maddi ve mümkünül-vücut değil ise... (Yani o zat olabirlikler âleminin varlığı değilse...)

Fakat eğer o mutasarrıf ve failer birliğe sahip değilse veya çokluk ve kesrete mahkûm mahlûklar iseler, durum böyle olmaz. Çünkü böyle bol ve maddi olan failerin, yaptıkları her işte bizzat mübaşir olmaları gerekir. Mesela kumandan, kumandanlık farklılığından dolayı tek bir irade ve emir ile ihtilat ve temas olmadan binlerce askeri yönetebilir. Demek eğer komutanlık görevleri sıradan askerlere verilse, yönetmek için askerlerin diğer neferlere bizzat mübaşeret ve dokunmaları gerekir. Veya her bir askerin kumandana dönüşmesi gerekecektir.

Demek Cenab-ı Hakk, son derece mukaddes ve münezzeh, yüce ve büyük olduğu halde ve bizim gibi varlıklar, O'na göre çok önemsiz ve uzak olmamızla beraber; O istediği gibi bizde tasarruf ediyor. Çünkü O, güneş gibidir; bize yakındır, fakat biz O'ndan uzağız.

5) İ'lem: Ağacın bir meyveye, bir çekirdeğe dönüşmesinde görüldüğü üzere, parçanın bütün için bir numune olması gibi gerçeklere bakılırsa, *Çokluk birliğe varmak içindir*, denilebilir.

⁵ İnfitâr, 4

Bu kanun üzere küll (bütün) küllî (tür) hükmüne geçer. Parça (cüz) olan varlık da türün bireyi (cüz'isi) olur. Evet, bu kanun üzere ışıḡı ile uzayda yayılan güneş, bir bütün (küll) iken, bir küllî (tür) hükmüne geçiyor, onu temsil eden her bir birey (bir müstakil) güneş gibi oluyor.

Evet, ışığın her bir fotonu, güneşin bir numunesidir. Sanki hava zerreciklerine yansıyan o fotonlar birleşmişler de ziya (ışık) olmuşlardır...

“Bizim misallerimiz eksik kalır. En yüce misal Allah’a mahsustur!” Ezeli ve Nurlar Nuru olan Cenab-ı Hakk’ın isimlerinin tecellisi de bu güneş gibidir. Demek esmaya ve onların tecellilerine bütün olarak bakabileceğimiz gibi, her bir ismi ve her bir ismin her bir tecellisini de, müstakil bir isim ve ayrı bir tecelli olarak görebiliriz. [Yani Allah’a dua etmek için, her bir isim bir kapı ve bir münacat makamı olduğu gibi, her bir ismin en küçük tecellisi ile dahi insan muhatap olabilir; O’nunla görüşebilir.]

6) İ’lem: Ey dünya ile tatmin olan ve onunla sükûnet ve huzur bulan! Sen bir şatonun zirvesinden yuvarlanan bir kişi gibisin ki; o şato bir sel içinde yuvarlanıyor; o sel daḡın en yüksek yerlerinden kopup geliyor. O daḡ da deprem ile yerin en derin içlerine doğru yuvarlanıyor... Evet, hayat şatosu yıkılıyor; ömür kuşu şimşek gibi geçiyor. Nerede ise seni kabir yuvasına yumurtlayacaktır. Zaman selinin çarkları, akılları hayrette bırakacak şekilde hızla akıyor. Yeryüzü gemisi fırtınalı bulutlar gibi geçiyor.

İşte kim, son sürat giden bir trende olup da, yolun ortasında, sür’atin hızlandığı zamanda elini yolun kenarında bulunan yırtıcı, dikenli çiçeklere uzatıp da dikenler onun elini parçalasa, kendi nefsinden başka kimseyi kınamasın!

Madem durum böyledir. Gözlerini dünya süsüne dikme; ellerini o çiçekleri koparmak için uzatma! Çünkü ayrılış ve firak elemelerinin dikenleri buluşma anında kalbi parçalar. Tamamen ayrılış vaktinin acısını ise sen düşün!

Ey beni kötülöklere iten nefsim! Sen istediğine kulluk et, istediğin şeyi arzula! Fakat ben, beni bir çiçek gibi yaratan; güneşi, ayı, yeri ve ağacı bana musahhar edebilen Allah’tan başka kimseye kulluk etmeyeceğim. Ben, beni ancak kader okyanusunun engininde yüzen ömür uçağına bindiren; ve seyyar yıldızlar arasında uçan bu dünya gemisini bana musahhar eden Rabbime yalvarırım. Evet, beni yer tünelinin içinde, hayat daḡının altında, ebedül-abad yolunda, kabir kapısına doğru taşıyan ve şimşek gibi geçen zaman trenine bindiren Rabbimden başkasına yalvarmam. Evet, ben, ancak o zata ibadet ederim ki; iki tarafı dün ve yarına bağlanan bugünün vagonu içinde sadece O’nun izni ve biletiyle oturuyorum.

Evet, ben sadece o zata dua eder ve O’ndan yardım beklerim ki; zahiren bu dünya gemisini harekete geçiren çark-ı feleḡi durdurmaya gücü yetebilsin; güneş ve ayı (yani bütün zıtları) bir yapmakla zaman makinesini durdurabilsin; yeryüzünü başka bir dünyaya deḡiştirmekle, deḡişken ve vücut zirvelerinden kopup zeval ve yokluk derelerinin diplerine doğru yuvarlanan bu dünyaya sübût ve beka verebilsin.. Çünkü benim her şeyle ilgili emel ve maksatlarım vardır. Ki o emellerim, zaman ve yeryüzünün üzerlerinden geçtiği ve hayatın onlardan koptuğu her şeye yapışıp kalıyorlar. Ayrıca göklerin ve yeryüzünün büyük ve sâlih olan sâkinlerinin saadetleriyle lezzet alırım ve onlarla ilgiliiyim. Gerçekten ben ancak o zata ibadet ederim ki, kalbimin en gizli ve en derin duygularının kımıldanmalarını işittiği ve o arzu ve emellerimin en incisini bana yararlı hale getirdiği gibi; aklımın ve hayalimin arzuladığı, insan nevi için saadet-i ebediyeyi de verebilsin; kıyameti kopartmakla dünyayı ahirete dönüştürebilsin!

Yani O'nun kudret eli, atoma ulaştığı gibi; güneşe de ulaşsın! Atom, küçüklüğünden dolayı O'ndan gizlenemesin; güneş büyüklüğünden dolayı emirlerine karşı gelemesin! Çünkü ancak bu zattır ki, O'nu tanıdığın zaman acıların lezzetlere dönüşür. O'nsuz ilimler ve gerçekler evham doğurtur, düşünce ve felsefeler hastalığa kalbolur. Belki, O'nsuz bunlar, hastalıkların ta kendileridir.

Evet, O'nsuz bütün varlık boyutların ve vücudun idama dönüşür; nurlar karanlıklar olur; canlılar ölü gibi görünür; lezzetler, acı ve günahlara varır; dostlar hatta eşyalar düşman kesilir; yaşamak başa bela olur; kemalat, toz-duman olarak kaçır; ömür rüzgâr gibi geçer; hayat lezzetleri birer azap olur. Akıl ikab ve ceza olur; emeller, elemeler olarak kalır.

Demek her şey, Allah için yaşayan ve O'na teslim olanın lehinde; ve her şey O'nun için yaşamayan, O'na teslim olmayanın aleyhindedir. O'nun için yaşamak, her şeyi O'na bırakmak ve her şeyin O'nun malı olduğuna kesin kanaat getirmektir.

Evet yalnız O'dur, iç içe geçen ihtiyaç dairelerinin kuşattığı bir suret içinde seni yaratan! Ve o dairelerin en küçüğü içinde –ki yarıçapı sadece elinin uzandığı alan kadardır– seni küçücük bir güç ve serbestiyet ile donatmıştır. Ve diğer daireler içinde –ki, bazılarının genişliği ezel-den-ebede, ferşten-arşa kadardır– seni dua ile donatmıştır. İşte Kur'ân'da “*Duanız olmazsa, Rabbim size ne diye değer versin!*” mealindeki ayet, insanın bu ikinci boyutunun önemini bildirmek içindir. Evet, çocuk ihtiyaçlarını dua ve nida ile ebeveyninden temin ettiği gibi; kul da gücüyle kazanamadığı ihtiyaçlarını Rabbinden dua ile elde eder.

7) İ'lem: Hiç şüphesiz her şeyde görünen san'atın mükemmelliği ve sağlamlığı ancak birlik ve vahdetin esprisinden kaynaklanıyor. Eğer kâinatta, dağılmaksızın, parçalanmaksızın, sınıksızın bir birlik olmasaydı, bu san'atlı eşyada san'atın kalitesi, birbirinden çok farklı olacaktı. Evet, güneşin birliği ve varlığı, kristal parçacıklarından ta denizin yüzeyine kadar her şeyde bir olarak yansıyor. Hiçbiri, diğerine engel olmuyor. [Güneşin bu yansımasında nitelik ve kalite olarak bir fark ortaya çıkmıyor.]

İşte sen bu sırlı kanunu, mümkün, miskin, mukayyed, mahdud, camid ve ölü olan, Hakk ve Nur isimlerinin tecellisinden parlayan küçücük bir damla olan güneşte görüyorsun da, bunu Şems-i Ezel, Sultan-ı Ebed, Kayyum-u Sermed, Vacibül-Vücud, Vahid-i Ehad, Hayy, Kadir ve Samed olan Allah için nasıl kabul etmezsin!?

“*En yüce misal Allah'a mahsustur.*” Her şeyi kuşatan ışığın birliği “*Vahidiyet*”e işaret eder. Güneşin bütün nitelikleriyle o kuşatıcı ışığın her bir zerresinde ve her bir parçasında bulunması ise, “*Ehadiyet*”e remzeder. Bu ehadiyet ve vahidiyeti etraflıca ve derince düşün ve araştır. (Teemmel!)⁶

8) İ'lem: Cenab-ı Hakk'ın bütün esma ve sıfatları ile her yerde hazır olduğunun yani “*Ehadiyet*”in en güçlü ve en şaibesiz delillerinden biri: “*Senin gözünden bir hücrenin atomlarından ta âlemin tümüne kadar hüküm süren her şeydeki birliktir.*”

İkincisi: Kaza ve hükmün kalemiyle, kader kalıbı üzere oluşturulan kabiliyete uygun ve kapsadığı kadar “*her şeydeki mükemmel kalite ve sağlamlıktır.*” [Yani birinci delil evrensel birlik, ikincisi evrensel itkindir.]

⁶ Müellif, Kızıl İcaz'da “*teemmel*” kelimesini buna yakın bir şekilde tercüme etmiştir.

Üçüncüsü: “Her şeyin inşasında ve icadında bulunan sınırsız suhûlet ve kolaylıktır.” Bu mutlak ve sonsuz suhûlet, sana her şeyi itkan içinde yaratan Cenab-ı Hakk’ın, masnuat cinsinden olmadığını gösterir. Evet, Sani’in vücudu, masnuundan sonsuz bir şekilde daha yoğun ve daha köklü (rasih) olması gerekir.

9) İ’lem: Yeryüzü, elinde bulunan mal ve emtiayı gerçekten çok çok ucuz bir fiyatla size veriyor ve size satıyor. Eğer o mal ve emtia onun olsaydı veya mümkinat dairesindeki esbabın dokuması olarak bulunsaydı, dünyanın bütün bağ ve bahçelerinden, tarlalarından elde etmek istediğiniz bütün mahsulât için harcadığınız bütün paraları verseydiniz de, tek bir nar tanesini dahi satın alamazdınız. Çünkü açıkça görünüyor ve biliniyor ki; onun san’atkârı, o narın içindeki çekirdeklerle son derece sağlam bir san’at ve son derece güzel bir süsleme ile ilgilenmiştir. Ve ancak nihayetsiz bir bilinç ile ve mükemmel bir maharet ile toplanabilen gıdaları o çekirdeklerin içine toplamıştır; müşterilerin dikkatini çekmek için, onları renklerin, tatların ve kokuların en zarif ve latifiyle donatmıştır.

İşte eğer o nar tanesi, hiç zorluk çekmeyen, san’at ve icadında mübaşeret ve dokunmaya hiç ihtiyacı olmadığından O’nun kudretine nisbetle, tane de, bahçe de, bir çekirdek de, bir tür de, zerre de güneş de, müsavi ve eşit olan Cenab-ı Hakk’ın san’atı olmasaydı, bu nar tanesi bu kadar ucuz olmayacaktı.. Bu gerçek, şüphesizdir, apaçıktır; katî bir sezgi ve zekâ ile bilinir.

Çünkü zâhiren bazı haşarat ve hayvanların küçücük keyfi ve geçici lezzeti için yapılmış görünen bu üzüm ve nar tanelerinin san’atkârı, ya bilincini yitirmiş, duygularını kaybetmiş, iradesiz, ilimsiz, bilgi, serbestiyet ve kemalattan bîbehre biri olması gerekir ki; bunlar, böyle ucuz, önemsiz ve bol bulunsun! Veya onların san’atkârı, vücud ve varlığın en üst mertebesinde, sonsuz kudret, ilim, irade ve hikmet sahibi bir zat olmalı ki, “*O bir şeyi dilediğinde sadece ol der, o şey olur.*” “*Bütün insanların yaratılması ve diriltmesi tek bir insan kadar O’na kolay gelir.*”

Ayrıca her san’atlı varlıkta onları kullanacaklara ait küçük faydalardan ayrı, O zatın esmasına ve O’nun zatî niteliklerine bakan binlerce hikmet ve gaye bulunur.

Demek, bu bilinçli ve genel feyezana ve bereketin kaynağı, kör kuvvet (enerji) olamaz. Evet, bu feyezana ve bu bereketin, bu kör enerjiden sel gibi akması, sonra rastgelelik ve tesadüf ellerinin onlarla oynayıp, kıymetlerini ve mahiyetlerini çürütmesi mümkün değildir. Çünkü bu bereketli ürünlerin gayet düzgün ve amaca yönelik biçimleri, bilinçli ve sağlam özellikleri, kör tesadüfün ve şaşı rastgeleliğin ellerinin bu işlere karışmasını kat’î ve ilmî bir şekilde reddeder.

Demek fertlerdeki ve türlerdeki bu bolluk; ucuzluk ve kolaylık; birey ve şahıs ve nitelik boyutuyla bunlardaki ekonomik ve ergonomik,⁷ işlevsel, san’atlı yapı, bir Cevvad-ı Mutlak’ın bir Hakîm-i Mutlak’ın, bir Kadir-i Mutlak’ın cömertliğine delalet ve şahadet eder. [Bilinçli ve sonsuz bir cömertlik, kuvvet ve bilimselliği (hikmeti) gösterir, onlara güçlü ve açık bir şekilde şahit olur.]

Evet, O’nun yüceliği çok yüce! Bağışları çok bol! İhsanları çok çok genel!

⁷ Ergonomi, Endüstri Mühendisliğine ait bir bilim dalıdır

O’nu tenzih ederiz ki, son derece bolluk ve cömertliği, son derece ekonomik ve bilimsel bir yapı içine yerleştirmiştir! Sonsuz ve sınırsız bereket ve bolluğu, tam bir düzen, hassas bir tartı ve adil bir denge çerçevesi içine yerleştirmiştir.

Bu düzen, bu tartı, bu denge o kadar çok hassastırlar ki; kocaman fili, bedenine konan ve tek bir hücreni ısıran bir sineğe karşı savunmaya mecbur ediyor. Bu üç hassas hakikat, kibrin-den dolayı başı göklere değen insanı, mızrağını onun bedenine daldıran sivrisinek ile huzursuz eder. Onu meydan savaşına hazırlanmaya zorlar. *“Fakat yakalamak isteyen de, yakalanmak istenen de çok çok zayıftırlar.”*⁸

Ve bu hassas düzen, tartı ve dengenin neticesinde, karanlık bir denizin içinde, kırık bir tahta üzerinde, kalbi kırık bir çocuk, gizli bir dua ile kurtulur. Yani onun duası sayesinde denizin kızgınlığı söner; fırtınaların kini susar; soğğun keskinliği sükûnet bulur.

“Evet Allah’tan başka, zor durumda kalanın duasını kim kabul edebilir!?” Evet, ancak o Zat bu gibi duaları karşılayabilir ki; kalb ve sırrın en görünmez kımıldanmalarının sesini dahi işitir; güneş ve ayın bütün hareketlerine hükmeder.

10) İ’lem: Ey her şeyi ille de bir sebebe bağlama takıntısına tutulan zat! Sebebi yaratmak, onun sebep olmasını planlamak, o sebebi, sonucun inşâsı için gerekli imkânlarla donatmak, sonucu sebep ile beraber yaratmaktan daha kolay, daha öncelikli, daha mükemmel ve daha üstün değildir. Çünkü emr-i kün fey-küne sahip olan Allah için, sebebi de sonucu da, ikisini beraber olarak da yaratmak birdir. Ona nisbeden zerreler ve güneşler eşit ve müsavidirler.

11) İ’lem: Ey kalbim, görünen dünya dolusu elemeler ve ayrılış acıları, benzerlerin birbiriyle yenilenmesinden başka bir şey değildir. Çünkü eğer iman varsa, ayrılış anında yenilenmenin lezzeti var; zevalin acısı ise yoktur. Artık iman et, emniyet bulursun; teslim ol, kurtulursun!

12) İ’lem: İnsanlığın cahiliyet döneminden kalan hamiyet ve ırkçılık tutkusu, taşlaşmış, birbirini doğurmuş gafletten, birbirine yardım eden, birbirini destekleyen zulüm, riya ve dalaletten başka bir şey değildir. Çünkü böyle bir müptelanın halkı ve milleti, (Allah korusun!) onun mabudu olur. İslami taraftarlık ve korumacılık ise, iman ziyasından yansıyan, âlemde dalgalanan bir nurdan başka bir şey değildir.

13) İ’lem: Ey Avrupa zındıklarını taklid edenlerle, şüphelere düşenlerle ve dinsizlerle mücadele eden arkadaş! Eğer nefsin tam arınmış değilse, sen büyük bir tehlike üzeresin! Çünkü senin nefsin, gizlice ve tedricen farkına varmadan senin düşmanlarına katılabilir. Çünkü Türkçede *“tarafsız muhakeme”* denilen münisifane münazara, nefs-i emmare için en tehlikeli şeydir. Evet insaflı kişi, empati yaparak kendini tekrarlar düşmanının yerine koyduğundan, kendi zihninde hayali bir düşmanı dikmiş olur; onun beyninde bu hayali düşmandan doğan bir eleştiri noktası ortaya çıkar; içerden, gizlice düşmanı destekler. Şeytan da bu eleştiri noktası içinde kendine yuva yapar. Fakat ey arkadaş! Eğer niyetin halis ise, sakın umutsuzluğa düşme! Eğer kendinde böyle bir hal sezersen, cihad gemini içteki büyük düşmana yönlendir; bolca istiğfar ve yakarışlarda bulun.

14) İ’lem: Cansız aletlerin, hayvanların ve cahil işçilerin, büyük bir Sultanın harika bir sarayının inşasında ve dekorunda çalıştırıldıklarını gören herkes, bilir ki; bunlar kendi namlarına çalışmıyorlar; ancak onları çalıştıranın namına iş görüyorlar, O Sultanın geniş ve yüksek ga-

⁸ Hacc Suresi, 73

yeleri için iş görüyorlar; O Sultanın, büyük üstad âlimlerin dahi idraklerinden aciz kaldığı ince amaçları için çalışıyorlar.. Demek büyük âlimler, bu gibi hikmet ve maksatların idrakinde aciz kalırlarsa, avam olan işçilerin, aptal hayvanların, cansız sebeplerin bu hikmet ve amaçları anlamadığı bedaheten anlaşılır.

Evet, aynen bu misal gibi; kim dikkatlice, çiçeklerin cilvelerine, sevimlerine ve kendilerini diğer canlıların bakışlarına sevdirmelerine baksa, kesin olarak inanır ki, bu çiçekler Hakîm ve Kerim bir yaratan tarafından görevlidirler. Allah'ın izniyle yeryüzüne inen misafirlere karşı O'nun kendini sevdirmesi görevinde çalışıyorlar. Hayvanları da bitkilere kıyas edebilirsiniz!

Evet, aptal hayvanların bilinci ve çiçeklerin hissetmesi nerede!? Ve çiçeklerin süslenmeleri içine emanet bırakılan ikramın, hikmetin inceliklerinin, güzelliklerinin amaçlarını idrak etmek nerede?! Yani bize göre duygu ve bilinçleri çok kısa olan bu görevlilerin idrak seviyesi, bütün bitkilerin ve bütün hayvanların birbirinden mucizevî bir şekilde faydalanmalarını sağlayan sonsuz, gizli bilinç seviyesinden sayısız mertebelerce geridir. Demek, bütün bu haller, Kerim bir Rabbin kendini tanıtmamasından, kullarını ve misafirlerini yüksek derecede sevmesinden ve kendini onlara sevdirmesinden başka bir şey olamaz.

O'nun şanı ne yücedir! O'nun ihsanı nice dir!

15) İ'lem: Ey uğursuz nefis! Sen birçok farklı mertebenin levazımâtını her bir mertebe için istiyorsun! Bütün duyguların ihtiyaçlarını her bir duygu için arıyorsun! Bütün esma-ı hüsnanın nurlarını tek bir isimde hissetmek istiyorsun! Müessirin, yaratanın sonsuz büyüklüğünü, her bir eserde görmek istiyorsun! Sözün gerçek ve maddi (harici) manasının özelliklerini zahiri mealde, belki de lafız içinde anlamak istiyorsun. Sen her şeyden, ona layık olanı ve o şeyin kapsayabildiği kadarını iste ki, evham seni havalandırmassın!

16) İ'lem: Sen kendini, büyüklük içinde gördüğün zaman, senden çok daha büyük olan göklere ve başka büyük şeylere bakmalısın! Eğer senden çok daha küçük olan böcek ve haşarata bakacak olsan, cesedinin hücrelerine bak! Gözünle beraber o hücrelerden birinin içine gir! Sonra ona dikkatle bak ki, sivrisineği belki ondan daha da küçük şeyleri kendinden büyük göresin! Ki bedeninin içine yerleştirilen hikmet, rahmet, nimet ve san'atın kalitesi, gözünde ehemmiyetten düşmesin. Ve kendinden başka sayısız şeylerin, nimete mazhariyet konusunda senin gibi olduklarını müşahade ettiğinde, kendi sınırsız ihtiyacını, nefsinin son derece güçsüzlüğünü, sana verilen nimetin tam yerli yerinde olduğunu gör ki; sana verilen nimet, gözünde ehemmiyetini kaybetmesin.

Evet göz gibi bir nimetin bütün canlılarda bulunması, senin göze olan ihtiyacını hafifletir mi?! Yoksa gözün genel bulunması, ondaki özel önemi ve hususi nimet oluşunu mu eksiltir?! Evet, nimetin genel ve umumi olması, onun özel bir irade ve kasıt ile şahane bir nimet olarak verildiğine zıt değildir. Tam tersi, nimetin çok ve genel olması, ona olan ihtiyacı şiddetlendirir ve onu arttırır.

17) İ'lem: Bütün canlılarda faaliyette olan hayatın sayılamayacak ve kuşatılamayacak kadar gayeleri vardır. Bunlardan sadece biri o canlıya bakar. Canı veren ve besleyen Allah'a bakan gayeler ise, Allah'ın nihayetsiz malikiyeti kadar çoktur. Demek yaratılma boyutunda büyüğün küçük üzerine böbürlenmesi gerçek olamaz. Çünkü Allah'a bakan gayeler yönüyle ikisi de birdir. Ve bu ikinci grup gayeler nazara alınsa, gerçekte abesiyet ve anlamsızlık da bulunmaz. Abesiyet ve anlamsızlık ancak, gururlu, bencil insanın bakış açısında bulunur ki; o her şeyin onun faydasına ve hevesatına yönelik olduğunu iddia eder. Sanır ki, ona bakan boyuttan başka

o canlıda hiçbir amaç yoktur. Evet, yeryüzünün sırtına serilmiş bu ziyafet, insan nevi için bir ikramdır, bir ödüldür. Fakat eğer yeryüzünü Allah için yönetebilirse ve yaptıklarıyla o ikrama layık olduğunu gösterebilirse!... Evet, bu ikram ve bu ödül sadece insanın nefsi ve istifadesi için değildir.

18) İ'lem: Seni ahiret konusunda kandırmak isteyen şeytan veya arkadaşın eğer şöyle dese: *“Ey insan, sen sayısız canlılar içinde bir canlıdan başka bir şey değilsin! Karınca kardeşin; arı da kız kardeşindir.”*⁹ *Sen nerede!? “Gökleri, (geçmiş ve geleceği) kitap dürer gibi düren, kıyamet günü yeryüzünü kabzasında tutan; gökleri kudretiyle katlayan Zat nerede!?”*¹⁰

Ona cevaben de ki: Allah'ı şüphesiz bir biçimde bilmemle beraber, aczimin ve ihtiyaçlarımın sınırsızlığı ve ezikliğim, O'nun kudretinin, izzet ve zenginliğinin sınırsızlığına bir ayna olur. İşte sadece bu sırdır, beni diğer canlı kardeşlerimin mertebesinde çok çok yükseltmiştir. Ayrıca Allah'ın mükemmel azametinin ve kuşatıcı kudretinin gereğidir ki; benim imdat sesimi işitsin, ihtiyaçlarımı görsün; yer ve gökleri idare etmesi, O'nu benim önemsiz işlerimi idare etmesinden alıkoymasın!

İnsan ve fani varlıkların, büyüklükleri nisbetinde, küçük ve önemsiz işlerle meşgul olamamaları, insanın büyüklüğünden dolayı değildir. Tam aksine insanın böyle şeylerle ilgilenemeyişi, onun acizliğinden, eksikliğinden ve zayıflığından dolayıdır.

Görmüyor musun? Damlalardan ve kristal parçalarından her bir kabarcık, her bir serpinti ve her bir kristal zerre, güneşin timsalini içine alıyor. Eğer bunlar dile gelseydi, her biri, *“Güneş benimdir ve yanımdadır, içimde ve beraberimdedir”* diyecekti.

Ve bu şeffaf şeylerin güneş ile münasebete geçmesine mukabil, ne gezegenlerin kendisi, ne denizlerin yüzleri ve ne de güneşin büyüklüğü engel olabilir. Tam aksine biz fakrımızı ve hakaretimizi (ihtiyaçlarımızı ve önemsizliğimizi) bildikçe Allah'ın bize yakınlığı artar; ve Tanrılık makamından uzaklığımız ve O'nunla münasebetsizliğimiz (benzemeyişimiz) nisbetinde O'nun bizimle olan münasebeti artar.

Gerçekten ne kadar şahane ve zarif bir şey! Zenginliğinin, güç, izzet ve azametinin sonu olmayan bir Zat, fakirlik ve acizliğin en derin derecesinde bulunan bir kulu ile ilgileniyor.

Gerçekten son derece yücelik ve ceberut içine son derece lütuf ve şefkati yerleştiren o Zat çok çok yücedir!

Son derece uzaklık ile son derece yakınlığı birleştiren O zat her türlü eksiklikten münezzehtir. O, zerrelere güneşlere kardeş yapmıştır, cem-i ezad (zıtları bir araya toplamak) ile kudretini izhar etmiştir.

İşte bak! Yerin ve göklerin haşmetli ve büyük idaresi, O'nu, böcek ve haşeratı nazik ve latif bir şekilde terbiye etmekten meşgul etmiyor... Ve karalarla denizlerin idaresi, O'nu, küçük arıları ve kuşları icad etmekten alıkoymuyor; denizlerin en derin yerlerinde küçük balıkları diriltmesine engel olmuyor. Kara fırtınalarının şiddeti, deniz kızgınlığının hiddeti, O'nu, çok gizli bir dehlize sığınmış, çok küçük, çok güçsüz, çok zayıf ve görünmez bir hayvana, ikram

⁹ “*Karınca kardeşindir, hurma da kız kardeşindir,*” şeklinde de tercüme edilebilir. Yani insan sadece nebatî ve hayvanî bir varlıktır. Diğer bitkiler ve hayvanlarla akrabadır. Neden onlar için diriliş olmuyor da; insan için, kıyamet koparılıyor, insan diriltiliyor ve mahşere gönderiliyor?!

¹⁰ Enbiya, 104, Zümer, 67

ve bağışta bulunmasına perde olmuyor. İşte bak! Bu hayvancık, denizin kesafetinin karanlıkları, dalgalarının zulmeti ve sarsıntıları altında gece ve gecenin bulutlarının siyah yüzüne rağmen, mütevekkilâne durup, Allah'ın o ihsan ve lütfüyle mutlu oluyor...

İşte deniz kızgınlıkları arasında, onun ekşi yüzünün arkasında rahmet tebessüm ediyor. Çünkü bu deniz, bu geniş dalgalarıyla; *ya Azim, ya Celil, ya Kebir, ya Allah*, diyor, *Senin yüceliğin ne kadar büyüktür!* diye söylüyor. Denizin bu celalli zikrine mukabil, bak! O küçük hayvan, gizli terennümleriyle, *ya Latif, ya Kerim, ya Rezzak, ya Rahim, ya Allah; Senin bağış ve iyiliğin ne kadar da latiftir!* diyor.

İşte bu iki tür zikrin beraberliğinde ve bu iki çeşit tesbihin birleşmesinde gayet latif bir haşmet ve gayet muhteşem bir letafet vardır. Yüce ve geniş tecellilere sahip olan, Vahid, Ehad ve Samed olan Allah için yüksek bir ibadet vardır.

19) İ'lem: Varlığı tanımak, yorumlayabilmek ve bu sayede cehalet ve dinsizliğin kasavetinden kurtulmak demek olan imanî ilimlerden sonra, en mühim, en lüzumlu şey, yararlı ve faydalı işler yapmak ve ibadet etmektir. Çünkü Kur'an-ı Hakîm, tekrarlar: *"İman edenler ve amel-i salih işleyenler..."* diye buyuruyor.

Evet, bu kısa ömür, ancak çok mühim olan işlere yeter. Demek yabancılardan alınan fennî bilgiler, çoğu zaman zararlı oluyorlar. Meğer insanların fakr ve zaruriyatına karşı bir faydaları varsa ve ihtiyaçlarını azaltıyorsa veya yaşamayı sağlayan ve insanlığın istirahatını temin eden sanayi gibi konularla ilgili ise...

"Ey Erhamurrahimin! Sen ümmet-i Muhammed'e rahmet et; onları başarılı kıl; kalb ve ruhlarını Kur'an, ilim ve iman ile aydınlat! Kur'an'ın mucizeliğini parlat, İslam iktidarını genişlet; yasalarını yücelt!" Âmin.

Bediüzzaman Said Nursi

Tercüme:
Bahaeddin Sağlam